

BÖLÜM 18

İnsani Yardım Diplomasisi

Elise Rousseau end Arhille Sommo Pende

Halep'in yıkımı, Batı Afrika'daki Ebola virüsü salgını, Avrupa'daki göç krizi, Bangladeş'teki seller, Irak'taki iç göçler ve Sudan'daki iç savaş milyonlarca insanın hayatının tehlikede olduğu ve acil müdahale gerektiren durumlardır. Bu tehlikeleri önlemek, savunmasız insanları kurtarmak ve korumak ya da temel haklara saygıyı teşvik etmek için çok sayıda yerel ve uluslararası aktör devreye girmektedir. Ancak bu olaylar basit değildir. Çoğu durumda, insani aktörler sahada çalışmalarını yürütebilmek için, sivil ya da (para)askeri nitelikte olsunlar, devlet ya da devlet dışı kurumların onayını almak zorundadırlar. Uzun yıllar boyunca bu tür etkileşimler "insani eylemler" olarak tanımlanmıştır. Ancak insani yardım uygulayıcıları günlük uygulamalarında özel bir uzmanlık geliştirmekte, hedeflerine ulaşmak için yenilikçi yöntemlerden yararlanmakta ve aslında gerçek diplomatik beceriler sergilemektedirler. Bu olgu artık o kadar yaygın ki, bazıları "insani diplomasi" olarak adlandırılan yeni bir diplomasi biçiminin ortaya çıktığından bahsediyor.

E. Rousseau - A. S. Pende Namur
Üniversitesi, Namur, Belçika e-posta:
elise.rousseau@unamur.be

O Yazar(lar) 2020
T. Balzacq ve diğerleri (eds.), *Glubel Diplumecy*,
Sciences Po Series in International Relations and Political
Economy, https://doi.org/10.1007/978-3-030-28786-3_18

"İnsani diplomasi" kavramı uluslararası ilişkilerde neredeyse hiç kuramsallaştırılmamıştır ve hatta bazen bu alanla ilgisi bile tartışılmaktadır. Etiketin kendisi bir oksimorondur (Smith 2007). Gerçekten de, belli bir insani idealin savunucuları siyasi oyunları reddetme eğilimindeyken, diplomasi devletler arasındaki siyasi ilişkilere hakimdir. İnsancıl bir aktör diplomat rolünü üstlendiğinde, varsayılan olarak siyasi eylemin içine girer ve bazen tarafsızlığı sorusu ortaya çıkabilir. Bu bölüm, insancıl diplomasinin hatlarını ve diplomasi alanında giderek daha önemli bir rol oynadığını kavramak için bir giriş noktasıdır. Bu bölümde aşağıdaki sorular ele alınmaktadır: "İnsani diplomasinin" tanımı nedir? Bu kavramın temelleri nelerdir? Aktörleri kimlerdir? Uygulamaları nelerdir?

TANIM

Çoğu yazar, insani diplomasinin, insanlığın tehlikede olduğu bir bağlama müdahale etmek amacıyla çeşitli aktörler tarafından hükümetler, (para)askeri örgütler veya kamuya mal olmuş kişilerle yürütülen tüm müzakere faaliyetlerini ifade ettiği konusunda hemfikirdir. Amacı, karar alıcıları ve kanaat önderlerini insan haklarının temel ilkelerine uygun hareket etmeye ikna etmek de olabilir. Ancak bu tanım belirsiz kalmaktadır çünkü bu müzakere ve savunuculuk faaliyetlerini yürüten aktörler hakkında çok az şey söylemektedir. Kısıtlayıcı ve kapsamlı görüşler olmak üzere iki rakip anlayış bir arada bulunmaktadır. Kısıtlayıcı görüşe göre, bu faaliyetler insani yardım amaçlı özel kuruluşlara ve bazı Birleşmiş Milletler organlarına özgüdür (Minear ve Smith 2007). **Rzroiirr** görüşüne göre, insani yardım kuruluşları, şahsiyetler, devletler ve uluslararası örgütler, eylemlerinin amacı insan onuruna hizmet etmek olduğunda insani diplomasiye dahil olurlar (Veuthey 2012).

Bu tartışma, "insani diplomasi" kavramının kendisinin uygunluğuna ilişkin daha genel bir soruyu maskeleye eğilimindedir. Gerçekten de bu müzakere ve savunuculuk faaliyetlerine katılan aktörlerin çoğu kendilerini "diplomat" olarak görmemektedir (Minear ve Smith 2007). Birçoğu için bu faaliyetler sadece insani yardım misyonları kapsamındaki sıradan görevlerdir. Dahası, insani diplomasinin 1961 ve 1963 Vienna Sözleşmelerinde geleneksel diplomasi olarak adlandırılana eşdeğer bir "uluslararası rejimi" yoktur. Gerçekten de, insani yardım misyonlarında yer alan aktörler, etkileşimlerini düzenleyen önceden belirlenmiş bir dizi kural, ilke ve prosedürü takip etmezler.

Bununla birlikte, insani diplomasi giderek kendi başına bir alan haline geliyor, çünkü belirli bir temele ve belirli uygulamalara dayanıyor.

"KKD rvr veya Harry": insani yönetimin fikri cv

İnsani diplomasi tek bir temele, yani insanlığın zorunluluğuna dayanır. İnsanlık zorunluluğu, ötekinin, kim olursa olsun, onurunun korunmayı hak eden bir insan olduğunun kabul edilmesidir (Duriant 1862). Bu zorunluluk, uluslararası insancıl hukuk (IHL) ve uluslararası insan hakları belgelerinde yer alan bir dizi prensipte özetlenmiştir (bkz. Tablo 18.1).

Tablo 18.1 Uluslararası insan hakları ve uluslararası insancıl hukukun temel belgeleri

<i>İnternetianel insan hakları</i>	<i>İnternetionel humeniterien lew</i>
• İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi • Uluslararası Medeni Kanun Sözleşmesi ve Siyasi Haklar • Uluslararası ulusal "Silahlı Çatışma Durumu Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar • Birleşmiş Milletler Sözleşmeleri.- • Zalimane Muamelelere Karşı Kimyasal Silahlar Sözleşmesi - İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamele veya Bazı Konvansiyonel Silahlar Hakkında Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve Ceza; - Hakları Sözleşmesi ve bağlı protokol; - Kullanımının, Stoklanmasının, Üretiminin ve İrk Ayrımcılığının Her Türünün Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Transferi ve - İveya İnşaatlarında Tüm Zorla Kaybetmelerden - Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi; - Engelli Kişilerin Haklarına İlişkin	• Dört Gençve Konvansiyonu ve bunların üç ek protokolü - Lahey Konseyi Kültür Varlıklarının Korunması - Biyolojik Silahlar Sözleşmesi - İşkence ve Diğer - İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamele veya Bazı Konvansiyonel Silahlar - Misket Bombaları Sözleşmesi iki isteğe - Yasaklanmasına İlişkin Sözleşme - Anti-Personel Mayınların - Kişilerin Korunması ; - 2013 Silah Ticareti Anlaşması

Source Authr's

UİH, ulusal ve uluslararası silahlı çatışmaların yürütülmesini düzenleyen ve çatışmaları sınırlandırmayı amaçlayan uluslararası hukuk dalıdır. UİH'nin temel taşı 1949 Cenevre Sözleşmeleri ve üç ek protokolüdür. Bu metinler, siviller, hastalar ve yaralıları gibi düşmanlıklara katılmayanların yanı sıra gemi kazazedeleri, savaş esirleri ve yardıma gelen tıbbi ve/veya insani yardım kuruluşlarının üyelerinin korunması için bir çerçeve sağlar. Daha da önemlisi, bir çatışmadaki herhangi bir mağdura veya savunmasız kişiye özveri ve ayırım gözetmeksizin yardım etme ilkesi bu metinlerde yer almaktadır. Son zamanlarda UİH, teknolojik gelişmelerden ve sivillerin çatışmalara aktif katılımından etkilenen savaşların değişen biçimlerine uyum sağlamak zorunda kalmıştır. Artık IHL, savaşın askerler üzerindeki şiddetini ve bunun çevre ve maddi olmayan mallar üzerindeki sonuçlarını sınırlandırmak için çatışmaların seyrini düzenlemektedir.

İlk bakışta, UİH ilkeleri esasen farklı metinlere taraf olan devletleri içerir. Bu taahhüt, negatif bir yükümlülük (hak ihlali yapmaktan veya ihlali teşvik etmekten kaçınmak) ve pozitif bir yükümlülüğün (ihlalleri durdurmak için toplu veya bireysel olarak hareket etmek) oluşur. Bize göre bu çift yükümlülüğün iki sınırlaması vardır. Birincisi, sözleşmeler yalnızca onay süreci yoluyla sözleşmeye yasal olarak rıza gösteren devletleri bağlar. Bu durum, sözleşmeleri onaylamayan devletlere karşı uygulanabilirliğini fiilen ortadan kaldırmaktadır. İkinci olarak, bu metinlerin onaylanması uyum ile eş anlamlı değildir. Bunların uygulanması, egemenlik argümanını kullanarak yükümlülüklerden kaçınılabilecek ya da metinleri kendi yorumlarına göre uygulayabilecek siyasi liderlerin iradesine tabi olmaya devam etmektedir. Biafra (Nijerya, 1967-1970), Ruanda ve 1990'larda Balkanlar'da yaşanan trajedilerin gösterdiği bu iki sınırlama, BM'nin Eylül 2005'te koruma sorumluluğu ilkesini (R2P) benimsemesine yol açmıştır (Bettati 2007). Bu ilke, uluslararası toplumun insani bir kriz durumunda, uluslararası bir otoriteden kaynaklanan bir yetki çerçevesinde ulusal egemenliği geçersiz kılma hakkını onaylamaktadır. Bu ilke ilk kez Güvenlik Konseyi tarafından 17 Mart 2011'de Libya'ya toplu silahlı müdahaleye izin vermek için (1973 sayılı karar) ve ardından 30 Mart 2011'de Fildişi Sahili'ne bireysel müdahaleye izin vermek için (1975 sayılı karar) kullanılmıştır.

Ancak yukarıda bahsedilen vakalar ve diğer çatışma alanları (örneğin Somali, Darfur, Doğu Timor, Irak ve Suriye) devletlerin artık şiddet uygulayan tek aktör olmadığını göstermiştir. Soğuk Savaş'ın sona ermesinden bu yana, gerçekten de çatışmalar devlet dışı silahlı aktörlerin (ANSA'lar)

bir veya daha fazla devlet içinde. Devletlere benzer şekilde, bu aktörler de insani yardım zorunluluğuna saygı göstermeye teşvik edilmektedir. "Cenevre Çağrısı" adlı STK 2000 yılından bu yana ANSA'ları UİH ilkelerine saygı göstermeye çağırılmaktadır. Bu girişim, ANSAS'ların uluslararası sözleşmeleri onaylama konusundaki yasal yetersizliklerini, onlara "angajman eylemleri" imzalama olanağı sunarak aşmaktadır. Bu senetler örneğin anti-personel mayınların yasaklanması, silahlı çatışmalarda çocukların korunması, silahlı çatışmalarda cinsel şiddetin yasaklanması ve cinsiyete dayalı ayrımcılığın ortadan kaldırılması ile ilgilidir. Bağlayıcı olmamakla birlikte, ANSA'ların bazı insani standartlara bağlılıklarını göstermelerini sağlarlar (Veutliey 2012).

İnsani diplomalar, insan hakları ve UİH arasında bir bağ olmasına rağmen, bu kavramları birbirine karıştırmaktan sakınmak gerekir. İlk olarak, insani diplomasi uluslararası hukukçuların ayrıcalığı değildir (Veuthey 2012). Bazı failer eylemlerinin hukuka aykırılığının farkındadır ancak buna uymamakta kararlı olduklarını gösterirler. Bu nedenle, bu ihlalleri hukuki arşumCnts ile ele almak, karşı-üretken olmasa bile yararsız olacaktır. İkinci olarak, 'insani diplomasi' yelpazesi çatışmalara yapılan müdahalelerle sınırlandırılmaz. İnsani diplomasinin temeli olan laiklik zorunluluğu aynı zamanda insanların felaketlerden, sağlık sorunlarından ve hatta sosyal krizlerden etkilendiği yerlere müdahale etmeyi de gerektirir.

AKTÖRLER VE DİPLOMATİK PRENSİPLER

Bu bölümde, daha önce "kapsamlı" olarak adlandırdığımız kavrama göre hümaniter diplomasinin aktörlerini ve uygulamalarını sunuyoruz. Bu, tartışmada bir taraf tuttuğumuz anlamına gelmiyor. Amacımız daha ziyade, bu kavramı inceleyen araştırmacılara göre "insani diplomatlar" kategorisine sokulabilecek farklı aktörlerin geniş bir panoramasını sunmaktır. Takip eden alt bölümlerde, Uluslararası Kızılhaç Komitesi'nin (UKK), bazı STK'ların ve devletlerin ve Birleşmiş Milletler'i n uygulamalarını anlatıyoruz.

ICRC: İnsani Yardım Alanında Kilit Bir Katman

ICRC 1563 yılında İsviçre'de kurulmuş özel bir dernektir ve benzersiz bir diplomatik aktördür. Bu özel kimliği, taraf devletlerin ICRC'ye gelen çatışma mağdurlarına yardım etme ve koruma görevi verdiği Cenevre Sözleşmelerinden kaynaklanmaktadır. Bu yetki aynı zamanda

IHL ilkelerini destekleyerek ve pekiştirerek acı çekilmesini önlemek anlamına gelir. Dahası, Cenevre Sözleşmelerine taraf olan devletler ICRC'ye uluslararası yasal bir yetki vermiştir. Bu da derneğin bir devletin, Birleşmiş Milletler'in ya da Avrupa Birliği'nin temsilciliklerine benzer bir diplomatik statü elde etmesini sağlamaktadır. Örneğin

ICRC, vergi ve gümrük vergilerinden muafiyet, ofislerinin ve belgelerinin dokunulmazlığı ve yargı bağımsızlığı gibi ⁵ ayrıcalıklarından yararlanmaktadır. Ayrıca, 16 Ekim 1990 tarihinde kabul edilen bir karardan bu yana

ICRC, BM Genel Kurulu'nda Filistin ya da Vatikan'a benzer bir gözlemci statüsüne sahiptir. İsviçre derneği, Avrupa Konseyi, Amerikan Devletleri Örgütü, Afrika Birliği, İslam Konferansı Örgütü ve Bağlantısızlar Hareketi gibi diğer uluslararası kurumlarda da benzer bir statüye sahiptir. Bu özel yasal statü ve bununla bağlantılı hak ve ayrıcalıklar göz önüne alındığında, ICRC'yi geleneksel bir diplomatik aktörle bir tutmak cazip gelebilir, örneğin

hükümetler arası veya ⁵ bir kuruluş. Bu izlenim, ICRC çevrimiçi iş portalının düzenli olarak diplomatik danışmanlar sunması nedeniyle ⁵ yalanlanabilir.

OSTs.

Ancak ICRC'nin uluslararası tüzel kişiliği tamamen işlevseldir (Hat i off-Tavcl 2005). Başka bir deyişle, ICRC'nin diplomatik faaliyetleri çatışma mağdurlarına yardım etmek ya da onları korumak ve IHL'yi desteklemekle sınırlıdır. ICRC'nin çeşitli uluslararası kurumlarda temsil edilmesi, bu alanların kendi yetki alanına giren konularda devletlerin delegasyonlarıyla birlikte hareket etme fırsatı sunmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum ICRC'ye, ANSA'lar da dahil olmak üzere çatışmaya dahil olan tüm taraflarla, müdahale olarak değerlendirilmeksizin ve bu görüş alışverişlerinin içeriğini açıklamak zorunda kalmaksızın ilişki kurma imkanı vermektedir. Ayrıca, ICRC ulusal ve uluslararası ceza mahkemelerinde tanıklık etme ya da delil sunma yükümlülüğünden muafır. Bu, Uluslararası Ceza Mahkemesi Usul ve Delil Kuralları'nın 73. Maddesi uyarınca ve Eski Yugoslavya Uluslararası Mahkemesi'nin kararını takiben bir gerekliliktir.

•⁵ Slavya'da 27 Temmuz 1999 tarihinde, Tbr 1?i "OS0£Ht0F I / kf Mlt(Pt O! davasında. Bu ayrıcalık, ICRC'nin eylemlerinin merkezinde yer alan "genel çıkar" temelinde tanınmıştır.

ICRC'nin insani diplomasisinin iki ana hedefi vardır. İlk hedef operasyoneldir ve ICRC'nin silahlı çatışmaya dahil olan tüm aktörler nezdinde kabul edilebilirliğini (ve görev alanını) arttırmaktan ibarettir. Bu, ICRC'nin mağdurlara gerekli yardımı ⁵ sağabilmesi için onlara erişimini sağlar.

ve korumanın yanı sıra savaş esirlerine erişim sağlar. Derneğin aile mesajlarını iletmesini ve savaş bölgelerindeki kayıp kişilerin bulunmasına yardımcı olmasını sağlar. İkinci amaç ise hukuki olup, devletler ve ANSA'lar arasında UIH'nin teşvik edilmesini içermektedir. Bu çerçevede ICRC, çağdaş insani meseleleri ve IHL'nin gelişimini tartışmak üzere her dört yılda bir Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Konferansı düzenlemektedir. Konferans, Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Hareketi organlarını, Cenevre Sözleşmelerine taraf devletleri, çoğu uluslararası örgütü, Birleşmiş Milletleri ve bazı uzman kuruluşlarını, STK'ları ve akademik kurumları bir araya getirmektedir.

Harroff-Tavel'e göre, bu iki hedefe ulaşmak için ICRC gizli ve açık müzakereler yoluyla ikna etmeyi tercih etmektedir. Bir dereceye kadar, ICRC "insancıl hukuka saygı göstermelerini sağlamak için çatışmanın taraflarını [gizlice] etkileyebilecek" potansiyel müttefikleri (devletler, uluslararası kuruluşlar, STK'lar, dini veya ekonomik aktörler ve siyasi, spor veya kültürel şahsiyetler) harekete geçirebilir (Harroff-Tavel 2005, 78). Üçüncü taraf devletlerin yardımını isteme konusunda ICRC'nin onlara sadece dört Cenevre Sözleşmesi için ortak olan 1. Maddeye uygun olarak UIH'ye uyma taahhütlerini hatırlatması yeterlidir. Diğer aktörlere gelince, ICRC onlara UIH'ye uygun olduğu sürece müdahale yöntemlerini belirleme özgürlüğü tanır. Ancak müttefiklere başvurma tercihi bir dereceye kadar ICRC'nin bağımsızlık ilkesini zedeleme riski taşımaktadır.

fon-Hükümet Organizasyonları: Diplomasiye İki İnsani Yaklaşım

ICRC yirminci yüzyılın ilk yarısında uluslararası insani yardım faaliyetlerinin ön saflarında yer almıştır. 1960'larda derneğin benimsediği insancılık vizyonuna ve daha spesifik olarak gizlilik ilkesine karşı sesler yükselmeye başladı. Birkaç insan hakları STK'sı ortaya çıktı ve Biafran Savaşı'ndan (1967-1970) sonra on dört Fransız doktor tarafından Sınır Tanımayan Doktorlar'ın (MSF) kurulması, ICRC'nin bazı uygulamalarından keskin bir kopuşa işaret etti. Birkaç yıl sonra, daha büyük bir ulusötesi insan hakları ağı uluslararası sahnede faaliyet göstermeye başladı (Sikkink 1993). 1980'lerin başında MSF, insancılığın ve siyasetle ilişkisinin iki karşıt vizyonu arasında bölünmüş durumdaydı (Maillard 2008). Bu

Bu bölünmenin, insani sivil toplum eylemleri dünyasını bölen ve diplomaside biri kamusal diğeri pragmatik olmak üzere iki farklı insani yaklaşıma yol açan bir gerilimi gösterdiğini iddia ediyoruz.

İnsani diplomasiye *kamusal* yaklaşım, MSF'de Bernard Kouchner tarafından savunulan yaklaşımdır. Bu yaklaşımın savunucuları, **1960'lardan** önce insani yardım faaliyetlerini karakterize eden gizlilik ilkesinin reddedilmesi gerektiğini düşünüyordu. Kouchner'in etkisiyle MSF -ve daha sonra Dünya Doktorları- ihlaller karşısında sessiz kalmayı reddetti ve çatışmalar sırasında işlenen suçları aktarmaya başladı. Bu doğrultuda, insan hakları ihlalleri kınandı ve kamuoyuna duyuruldu. İnsancılık her zamankinden daha fazla siyasi alana müdahale etti: Bernard Kouchner ve Mario Bettati interfcencc hakkı (*droit d'ingérsnce*) kavramını ^{ortaya} atarak, Herr aktörler tarafından üstlenilen insani eylemleri teorileştirmek istediler. Bu yaklaşım, MSF'nin bu his- torik kolunun faaliyetlerine ek olarak, Uluslararası Af Örgütü veya İnsan Hakları İzleme Örgütü gibi insan hakları STK'larının faaliyetlerini de içerir. İnsani diplomasiye *kamusal* yaklaşımı en az beş tür uygulama karakterize eder.

İlk diplomatik uygulama, uluslararası farkındalık yaratma kampanyalarının başlatılmasıdır. Bu bağlamda STK'lar, duyguları harekete geçirmek, dikkat çekmek ve en önemlisi üçüncü taraf devletleri harekete geçmeye zorlamak umuduyla insanlığın tehlikede olduğu bir durumu çerçeveler.

İkinci bir strateji ise, ihlallerin gerçekleştiği topraklarda hareket etmeyen devletlerin suç ortaklığını kınayan isimlendirme ve utandırma kampanyalarının düzenlenmesidir. Bu kampanyalar sırasında devletlere ve kurumlara liberal demokratik kimliklerinin yanı sıra insan hakları ve insancıl hukuka bağlılıkları da hatırlatılır (Risse ve Sikkink 1999, 23). Bu kampanyalar sırasında STK'lar tek başlarına sahip oldukları bilgileri iletirler (Keck ve Sikkink 1998). Gerçekten de, bir hükümet geleneksel iletişim kanallarını engellediğinde, yerel örgütler mesajlarını uluslararası STK'larla temas kurarak iletebilirler. Bu uluslararası STK'lar daha sonra diğer devletleri ve hükümetler arası örgütleri normları ihlal eden devletin davranışını değiştirmesini sağlamaya teşvik edebilirler. Bu eylemler uluslararası kınamalar, yaptırımlar ya da müdahaleler şeklinde olabilir. Bu strateji Margaret Keck ve Kathryn Sikkink tarafından "bumerang modeli" olarak adlandırılmıştır (heck ve Sikkink 1998).

Bu iki tür stratejide, STK'ların belirlenen sorunu ^{gündeme} getirmek için hükümetler ve uluslararası kuruluşlar nezdinde lobi faaliyetleri yürüttüğü unutulmamalıdır. Bu tür insani diplomatik uygulamalar dolaylıdır, öncelikle

Failin davranışını etkilemek için diğer aktörleri harekete geçmeye zorlamakla ilgilidir.

Hükümet dışı "insani diplomatlar" tarafından uygulanan üçüncü bir uygulama ise, yine adlandırma ve utandırma kampanyaları başlatarak, doğrudan sapkın aktöre yönelik kamusal eylemlerin oluşturulmasıdır. Bu kez kampanyalar, diğer aktörler üzerinden gitmeden norm ihlali yapan eylemi kınamaktadır. Bu eylemler Davut'un Golyat'a karşı silahı, zayıf sivil toplum aktörünün güçlü devlet aktörüne karşı silahı olarak görülebilir. Ancak sonuçlar karışıktır (Friman **2015**).

Bir başka doğrudan diplomatik uygulamanın önünde parlak bir gelecek var gibi görünüyor: uluslararası antlaşmaların hazırlanmasına katılım. Bir insani sorunu uluslararası gündeme taşımanın yanı sıra, STK'lar bazen bir antlaşmanın müzakeresine de tam olarak katılabilirler. Bu dördüncü uygulama, örneğin, "insani diplomasinin en ikonik örneklerinden biri" (Ryfman 2010, 57?) olarak sunulan 1997 tarihli Ottawa Personel Mayınlarının Yasaklanması Sözleşmesi'ne giden müzakerelerde görülmektedir. Gerçekten de STK'lar, bir dizi devletin desteği sayesinde antlaşmanın müzakerelerine katılmışlardır. Örneğin, Handicap International adlı STK, Kanada'da düzenlenen konuyla ilgili ilk uluslararası konferansta Fransız delegasyonuna eşlik edebilmiştir. Bu bağlamda, insani yardım diplomatları antlaşmanın indirgenmesi sürecine katılmışlardır.

Son olarak, beşinci bir uygulama da uluslararası anlaşmaların uygulanmasının izlenmesidir. Örneğin, STK'lar Ottawa Sözleşmesi çerçevesinde ve aynı zamanda çatışma elmaslarının yayılmasını önlemek amacıyla uluslararası kaba elmas ticaretini düzenleyen uluslararası bir forum olan Kimberley Süreci'nde bu rolü üstlenmişlerdir.

Hükümet dışı aktörler tarafından insani diplomasiye yönelik ikinci yaklaşım **pragmatik** yaklaşımdır. Bu yaklaşım, 1982'den 1994'e kadar MSF'nin başkanlığını yapan Rony Brauman'ın savunduğu vizyonu takip etmektedir. Gizlilik ilkesini insani yardım düşüncesinden çıkarmayı reddeden ve böylece ICRC'nin insancılık vizyonuna yakın duran Brauman, özen göstermenin tanıklık etme yükümlülüğünün önüne geçmesi gerektiğini savunmuştur. STK üyeleri, çalıştıkları bölgelerde işlenen ihlalleri ifşa ederek mağdurlara erişimlerini kaybetme riskiyle karşı karşıya kalmaktadır. Burada "know-how" bilgilendirme görevine ters düşmektedir (Maillard 2008).

Pragmatik yaklaşımın iki temeli vardır; aciliyet ve tarafsızlık, "sempati veya reddimizi gösterirken uygulanan bir kısıtlama" olarak anlaşılmaktadır (Brauman 2009, 107). İnsancıl mantık aşağıdakilerden farklıdır

ekonomik, siyasi ve duygusal eylemlerin mantığıdır. İlk olarak, insancılık, etkilenen bölgelerde ekonomik dönüşümleri savunan kalkınma yardımı ajanslarının ekonomik mantığından farklıdır (Calhoun 2010). Gerçekten de, insani yardım çalışanları bir merhamet bağlamında hareket ederler. Amaçları hayat kurtarmaktır, bir felaketle karşı karşıya kalan devletlerde hangi yapısal dönüşümlerin uygulanması gerektiğini değerlendirmek değil. İkinci olarak, bu vizyonu benimseyenler, daha önce bahsedilen insani diplomasiye kamusal yaklaşımın altında yatan siyasi mantığı reddederler. Tarafsızlık, insani yardım çalışanlarının kriz mağdurlarına erişimini sağlayan şeydir. Eğer STK'lar tehdit olarak algılanmazsa, faaliyet gösterdikleri devletler onların eylemlerini engellemeyecektir (Calhoun 2010). Üçüncüsü, siyasi mantığı reddetmenin yanı sıra, bu nötralite anlayışı herhangi bir duygusal mantığın da reddedilmesi anlamına gelir: "İnsanların duyguları vardır, ancak bir insani yardım kurumu duyguları yumuşatmaya yardımcı olmalı, geçici patlamalardan ziyade gözlemlenen durumlara göre hareket etmek için duyguların pençesinden kurtulmalıdır" (Brauman 2009, III). Gerçekten de, bu yaklaşımı savunanlara göre, insani diplomasi kamuoyunun duygularını harekete geçirmeyi amaçlayan uluslararası kampanyalara girişmemelidir.

Burada diplomatik uygulamalar operasyonel düzeyde uygulanmaktadır. STK'lar, insani yardım malzemelerinin ve insani yardım personelinin taşınması, gıda dağıtımı, mağdurlara erişim sağlanması, insani yardım aktörleri için vize alınması ya da yardımın koordine edilmesi gibi konularda hükümetle pazarlık yapar (Veuthey 2012, 95-196). Bu tür bağlamlarda insani yardım çalışanları, hedeflerine ulaşmak için diplomasi tekniklerini, yöntemlerini ve araçlarını kullanarak müzakere ederek gerçek diplomatik beceriler sergilerler (Smith 2007).

İnsan Haklarına Diplomatik Yaklaşımlar İnsancılığı Sona Erdiriyor

ICRC'nin on dokuzuncu yüzyılın sonunda kurulmasından sonra, çoğu devlet dış politika amacıyla insani yardım ve insan hakları konularına olan ilgisini kaybetmiştir. Dört Cenevre Sözleşmesi'nin (1949) ve İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin (1948) ilan edilmesinin de gösterdiği gibi, bu konuların uluslararası sahnede yeniden ön plana çıkması ancak İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra olmuştur. Bu kilit andan sonra, bazı Avrupa ülkeleri insan haklarının korunması için bölgesel *bir* rejim geliştirmiş ve 1959 yılında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ni kurmuştur. Birleşmiş Milletler çatısı altında insani yardım, 1946 yılında Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu'nun (Unicef) ve 1950 yılında Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR) kurulmasıyla başlamıştır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde çevreleme doktrini dış ilişkiler gündeminde öncelik kazanmaya başladı ve insancılık ve yurtdışında insan haklarının korunması ile ilgili tüm düşüncelerin önüne geçti. 1970'lere kadar, Jimmy Carter'ın seçilmesinden sonra ve STK'ların artan etkisine yanıt olarak, Gritted States dış politika karar alma süreçlerinde insan haklarına saygı ile bağlantılı düşüncelere geri dönecekti. Aynı dönemde Norveç ve Hollanda gibi bazı Avrupa devletleri açıkça insan haklarının korunmasına yönelik bir dış politika gündemi geliştirdiler. Birkaç yıl sonra, Birleşmiş Milletler çerçevesinde, 1991 yılında İnsani İşler Koordinasyon Ofisi'nin (OCHA) kurulmasıyla insani yardım faaliyetlerinin organizasyonu daha kurumsal hale geldi. Bu bölümün devamında, Birleşmiş Milletler'inkine geçmeden önce devletlerin insani diplomasisini sunarak başlayacağız.

İnsan hakları mülahazalarının dış politika karar alma sürecine dahil edilmesi, bazı devletlerin ulusal çıkarlarına yaklaşımlarını ahlaki unsurları da dahil ederek yeniden tanımlamalarına yol açmıştır (Brysk 2009). Ancak bu evrim, karar vericilerin her türlü çıkar kavramını koşulsuz fedakârlık lehine terk ettikleri anlamına gelmez: Yurtdışında insan haklarına saygı, dış politika karar verme sürecini etkileyen diğer faktörler arasında yalnızca bir tanesidir (Hafner- Burton 2013). Genellikle liberal demokratik devletler olan bu aktörlerin insani diplomasisi böylece ulusal çıkar ve insan hakları değerlerinin desteklenmesini birleştirecektir. Bu aktörlerin dış politikası üzerine yazdığı kitabında Alison Brysk, insani diplomasinin uygulanabileceği beş yolu vurgulamaktadır (Brysk 2009, 20-22). Birincisi, devletler çok yanlı yolu tercih edebilir ve temel haklar organlarına katılabilir, antlaşmaların hazırlanmasına katılabilir veya UIH'yi teşvik edebilir. İkinci olarak, insani diplomasi devletler arasındaki ikili ilişkilerin bir parçası olabilir. Örneğin, bir hükümet arabuluculuk süreçleri ya da ödül ve yaptırımlar yoluyla başka bir ülkedeki insani durumu iyileştirmeye çalışabilir. Üçüncü olarak, kalkınma yardımı mekanizmaları kendi kendini destekleyebilecek durumda olan devletlerin insani durumlarının iyileştirilmesine yardımcı olabilir. Dördüncü olarak, yurtdışındaki insani durum, çatışmaların önlenmesi veya çatışma sonrası yeniden yapılanma gibi barışı teşvik eden mekanizmalar yoluyla da iyileştirilebilir. Son olarak, mültecilerin kabul edilmesinde de bir tür insani diplomasi bulunabilir.

Bu uygulamalara ek olarak, bazı devletler "insancıl diplomasi" kavramını açıkça dış politikalarının merkezine yerleştirmişlerdir

gündem. Örneğin, 2013'te yayınlanan bir metinde, eski Türk Dışışleri Bakanı, ülkesinin laik diplomasisini üç ekseninde geliştirmeye çalışıldığını belirtmiştir: Türk vatandaşlarının refahı, sorunların çözümüne yönelik insani bir yaklaşımın teşvik edilmesi ve BM nezdinde proaktif eylem (Davutoglti 2013). Kanadalı ve Japon dış politika destekçileri için açık olan "herman güvenliği" kavramı, "huinitarian diplomasi" kavramına benzemektedir. Nitekim 2016 yılında Türk-Japon ilişkileri üzerine yapılan bir sempozyumda bazı araştırmacılar iki ülkenin insani diplomasi konusunda ortak bir vizyona sahip olduğunu belirtmiştir (ORSAM 2016).

ICRC, STK'lar ve devlet diplomatlarının yanı sıra BM de kilit bir aktördür çağdaş lümaniter diplomaside. 5 kuruluşu tarafından sağlanan yardımlar çeşitli eylem alanlarına ayrılabilir: insani krizler (doğal afetler ve silahlı çatışmalar), mağdurlara yardım, mağdur insanların korunması ve krizlerin önlenmesi. Daha somut olarak, insani yardım beş organ tarafından desteklenmektedir: UNHCR, UNICEF, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Dünya Gıda Programı (WFP) ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO). Daha önce de belirtildiği gibi, onların dünyası O CHA tarafından koordine edilmektedir. Larry Minear ve Hazel Smith'e (2007) göre, bu örgütlerin çalışanları, gerçek anlamda "limancıl diplomat" olarak adlandırılacak tek kişilerdir. Devletlerin limancıl diplomasisi dışında, BM'nin limancıl diplomasisi oldukça operasyonel bir düzeyde işlemektedir. BM kuruluşları, kendilerinin ve personelinin sahadaki varlığını tesis etmeli, yardım programlarını izlemeli ve UİH'ye saygıyı teşvik etmelidir. Devlet diplomatları gibi bazı BM personeli de özel yetkilere, diplomatik imtiyazlara sahip olabilir ve siyasi figürlerle görüşebilir (Minear ve Smith 2007). Ancak, devlet diplomatları gibi, ulusal çıkarlar tarafından gündeme getirilen konuları dikkate almazlar. Onlar için en önemli şey, risk altındaki insanlığı korumaktır.

İnsani diplomasi şimdiden ilk günlere kıyasla daha az şüphecilik yaratmaktadır. Bazıları onu sınırlı ve ayrı bir girişim olarak görürken (Smith 2007, 38), diğerleri onu alternatif bir diplomasi biçimi olarak görmektedir (Ryfmarı 2010, 776). Hiimaniter diplomasi, acil durumlarla başa çıkabilmesi ve daha önce içinden çıkılmaz olduğu düşünülen durumlara çözüm bulmak için derin bölünmelerin üstesinden gelebilmesi açısından benzersizdir. İnsani diplomatların müzakere ve ikna teknikleri geleneksel diplomasi uygulayıcıları tarafından nispeten bilinmemektedir. Bunun başlıca nedeni

İnsani yardım aktörleri, ilgi uyandırabilecek ve aktarılabilecek diplomatik becerilere sahip olduklarının farkında bile değildir. Bununla birlikte, insani diplomasiden homojen bir birim olarak bahsetmek hata olacaktır. Şimdiye kadar mutlak kurallar yoktu. ICRC gibi bazı büyük oyuncular diplomatik uygulamalarında son derece düzenliken, diğerleri için bu durum daha az nettir. İnsancıl diplomasi uygulamaları bir metinden diğerine farklılık gösterse de, her zaman insanlığın zorunluluğunu merkezde tutar. Aktörlerin çeşitliliği, farklı müdahale alanları ve uygulamaların çeşitliliği elbette insani diplomatların sürekli zorluklarla karşılaşacağı anlamına geliyor. Özellikle de insani yardım faaliyetlerini araçsallaştırma tuzaklarından ve çabaların koordinasyonunun sağlanması gereken yerlerde insanlar arasındaki rekabetten kaynaklanan sorunlardan kaçınılmalıdır.

REFERENCES

- Bettati, Mario, "Du droit d'ingérence à la responsabilité de protéger," *Ourrr-rerrr*, 20 (8), 2007: 381-389.
- Brauman, Rony, *Humaniteirs diplomatie et droits de l'homme*, Paris, Editions du Cygne, 2009.
- Brysk, Alison, *Global Gaad Semeritens: Human Rights and Foreign Policy*, Oxford, Oxford University Press, 2009.
- Calhoun, Craig, "The Idea of Emergency: Humanitarian Action and Global (Dis)order," Didier Fassin, Mariella Pandolfi (eds.), *Contemporary States of Emergency: The Politics of Humanitarian Interventions*, New York (NY), Zone Books, 2010, s. 29-58.
- Davutoglu, Ahmet, "Turkey's Humanitarian Diplomacy: Objectives, Challenges and Prospects," *Humanitarian Perspectives: The Journal of Humanitarianism and Ethnicity*, 41 (6), 2013: 865-870.
- Dunant, Henry, *Un souvenir de Solferino*, Genève, Comité international de la Croix-Rouge, [1864] 1990.
- Friedman, H. Richard (ed.), *The Politics of Emergency in International Relations*, New York (NY), Palgrave Macmillan, 2015.
- Hafner-Burton, Emilie M., *Matting Human Rights and Relief*, Princeton (NJ), Princeton University Press, 2013.
- Harroff-Tavel, Marion, "La diplomatie humanitaire du Comité international de la Croix-Rouge," *Revue internationale de droit humanitaire*, 121 (5), 2005: 75-89.
- Keck, Margaret E., Sikkink, Kathryn, *Activists Beyond Borders: Advocacy Networks in International Politics*, Ithaca (NY), Cornell University Press, 1998.
- Maillard, Denis, "1968-2008: le Biafra on le sens de l'humanitaire," *Humanitaire*, 18, 2008, <https://journals.openedition.org/humanitaire/182>, erişim tarihi 24 Şubat 2017.

- Minear, Larry, Smith, Hazel, "Introduction," Larry Minear, Hazel Smith (ed.), *Humanitarian Diplomacy: Practitioners and Their Craft*, New York (NY), United Nations University Press, 2007, s. 1-4.
- OW\$AM, "Symposium Japan-Turkey: Dialogue on Global Affairs," *3frtiog Eval-series*, 8 Ağustos 2016.
- Risse, Thomas, Sikkink, Kathryn, "The Socialization of International Human Rights Norms into Domestic Practices: Giriş," Thomas Risse, Stephen C. Ropp, Kathryn Sikkink (eds.), *Mr Povrr o/Haven Sight: /nrrrns- tional farms end Domestic Change*, Cambridge, Cambridge University Press, 1999, s. 1-S8.
- Ryman, Philippe, "L'action humanitaire non gouvernementale: une diplomatie alternative?" *Po/irigur rrrsogrrc*, 3, 2010: 565-578.
- Sikkink, Kathryn, "The Power of Principled Ideas: Human Rights Policies in the United States and Western Europe," Judith Goldstein, Robert O. Keohane (eds.), *Ideas and Foreign Policy: Beliefs Institutions, and Political Change*, Ithaca (NY), Cornell University Press, 1993, s. 159-170.
- Smith, Hazel, "İnsani Diplomasi: Theory and Practice," Larry Minear, Hazel Smith (eds.), *Humanitarian Diplomacy: Practitioners and Their Craft*, Tokyo, New York, and Paris, United Nations University Press, 2007, s. 36-62.
- Veuthey, Michel, "İnsani Diplomasi: Saving It When It Is Most Needed," Alexandre Vautravers, Yivita Fox (ed.), *Homooirsrino Space and the International Community: i dth Humanitarian Confrrrrrrr*, Geneva, Webster University, 2012, s. 195-209.